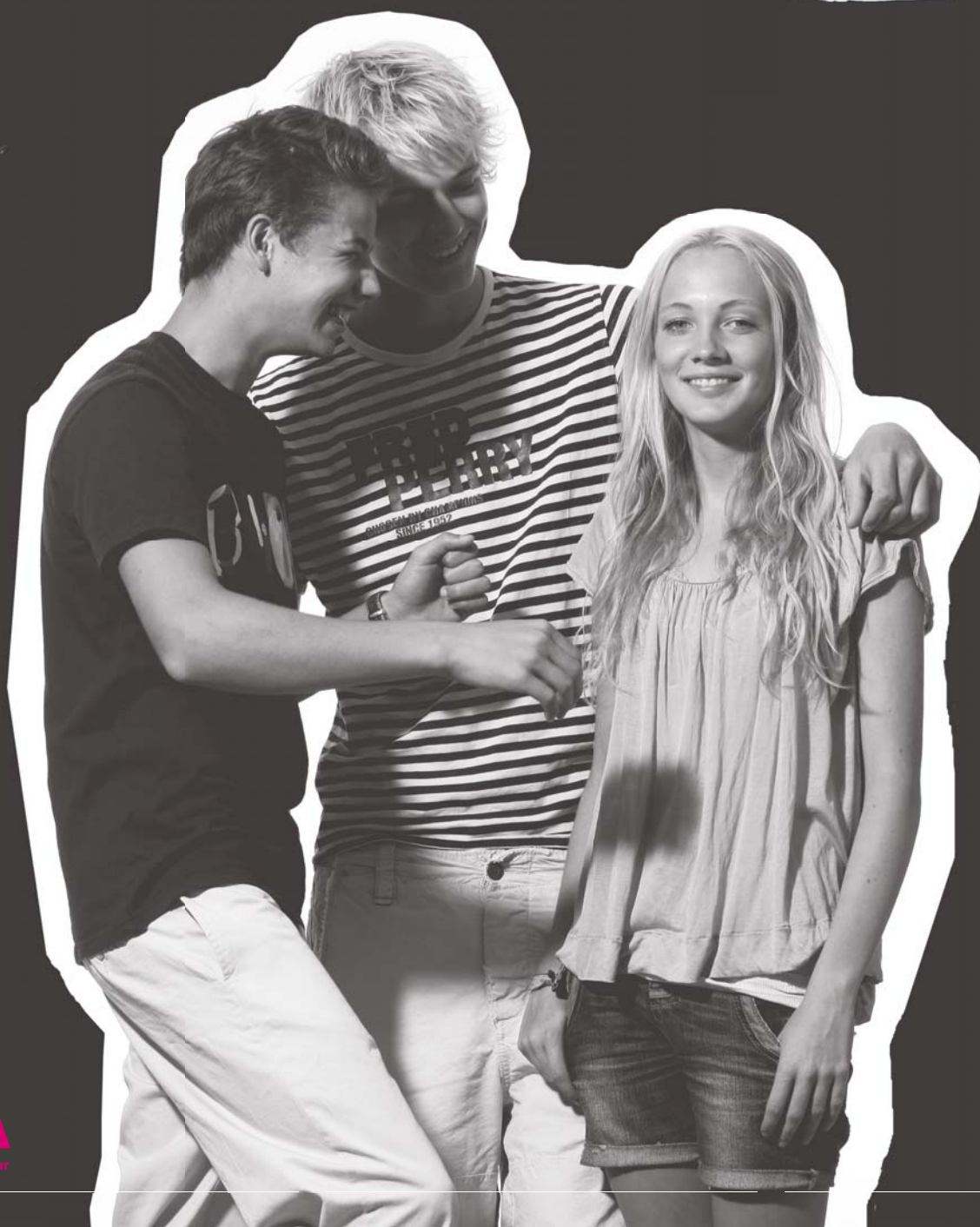

ALKOHOLPOLITIK PÅ UNGDOMSUDDANNELSER

ALKHOLDIALOG.DK

Eleverne er
med til at
formulere
alkoholpolitikken

ALKHOLDIALOG

Redaktion: Anett Wiingaard, GODA

Alkoholpolitikmodel: Bjarte Bøe og Anett Wiingaard, 2006

Designskabelon: India

Fotos: Jasper Simonsen

Trykning: Formula A/S, 2011

ISBN: 87-90090-23-3

Tak

En stor tak til Bente Lerner Bregnbak, Frederiksværk Gymnasium, og Ida Kallenbach, Slagelse Gymnasium, samt udviklings- og forebyggelseskonsulent Troels Thorndal, der kritisk har læst og kommenteret. Også tak til de forfattere, der har bidraget med artikler.

UNDERVISNINGSMATERIALE OM ALKOHOL

GODA har udarbejdet forskelligt undervisningsmateriale om alkohol, der kan ses på alkholdialog.dk/lærer/ungdomsuddannelser. Der opdateres løbende med nyt materiale.

Ungdom og festkultur

Kompendiet "Ungdom og festkultur" er udviklet specielt til faget almen studieforberedelse i gymnasiet med vægt på tværfagligt samarbejde.

Alkoholialog

Undervisningsmaterialet "Alkoholialog" er udviklet til grundskolen, men niveau 3 er desuden egnet til ungdomsuddannelserne. Indeholder eleveopgaver om bl.a. medier, trafik og sociale normer.

Fryspunkt

Undervisningsmaterialet "Fryspunkt" sætter fokus på unges forbrug, adfærd og risikovurdering i forbindelse med alkohol. Målgruppen er folkeskolens 10. klasser og ungdomsuddannelsernes 1. uddannelsesår. www.fryspunkt.dk.

Flere eksemplarer af dette hæfte kan bestilles hos:

GODA

Kanonbådsvej 8

1437 København K

Mail: info@goda.dk

www.alkholdialog.dk

Tlf.: 20 25 17 53

ALKOHOLPOLITIK

Alkohol er et emne, der har været stor fokus på i de senere år - og ikke uden grund, da danske unge ligger højt på de internationale statistikker over alkoholforbrug. Derfor gøres der en stor indsats bl.a. i grundskolen for at udsætte alkoholdebuten, men ungdomsuddannelserne har også en vigtig rolle at spille. Det er i disse ungdomsår, at nogle unge har et rigt og spændende ungdomsliv med en balance mellem uddannelse og fest. Men det er også her, at nogle falder gennem systemet og aldrig kommer godt i gang med en fremtidig voksentilværelse. Med 95-procent-målsætningen på ungdomsuddannelserne er der nye udfordringer for at fastholde flere unge i uddannelsessystemet end tidligere.

Med det store udbud af rusmidler kan de blive en flugt for svage unge. Men også de ressourcestærke har brug for rammer og guidelines - vi gør dem en bjørnetjeneste ved ikke at skabe en klar alkoholpolitik. Det er netop, når de unge forlader folkeskolen og starter på en ungdomsuddannelse, at deres forbrug af alkohol stiger markant. En undersøgelse på gymnasier (Festkultur og rusmidler i gymnasieskolen, 2004) viser, at eleverne selv ønsker rammer for alkoholforbruget. Samme undersøgelse viste, at en tredjedel inden for den sidste måned havde oplevet svækket indlæringssevne pga. alkohol og over hver femte dreng havde drukket alkohol i skoletiden i løbet af den sidste måned. Hele 64 % af de adspurgte piger og 44 % af drengene mente desuden, at der var grund til bekymring over unges alkoholforbrug og næsten alle ønskede en klar politik på skolen. **En synlig politik er også et signal om, at vi sammen kan ændre alkoholkulturen, så det ikke bliver den mindre gruppe af storforbrugende unge, der sætter normerne for alkoholforbruget.**

En af de væsentligste faktorer, når det drejer sig om unges alkoholforbrug, er deres opfattelse af, hvor meget alkohol, de tror, vennerne drikker. De sociale overdrivelser, "flertalsmisforståelsen", betyder, at unge forsøger at leve op til et urealistisk højt forbrug, fordi de tror, at deres jævnaldrende drikker mere end de i virkeligheden gør. Også blandt forældre florerer de sociale overdrivelser. Forældre accepterer måske et højere forbrug end de egentlig har lyst til, fordi de tror, at "alle andre gør det". Derfor er det vigtigt at holde fast i, at størstedelen af de unge ikke drikker på hverdage, og at forbruget blandt unge viser en faldende tendens.

At det kan lykkes at ændre alkoholkulturen, viser en ny undersøgelse fra Gymnasieskolernes rektorforening. Undersøgelsen viser et fald i andelen af piger, der drikker alkohol på hverdage, fra 42 % i 1997 til 29 % i dag. For drengenes vedkommende faldt hverdagsforbruget fra 65 % i 1997 til 42 % i dag. Alkoholpolitikkerne på skolerne har desuden smittet af på weekendens forbrug, så eleverne også i fritiden drikker mindre. Vi er således på vej mod en kultur, hvor alkohol kommer til at fylde en mindre del af de unges liv.

Dette hæfte er derfor rettet mod ledelse, studievejledere og andre som inspiration til det store arbejde, der allerede nu bliver gjort på mange ungdomsuddannelser.

Anett Wiingaard
GODA

INDHOLD

TRIVSEL

ALKOHOL OG FESTER	6
ALKOHOLPOLITIK	8
MODEL TIL EN ALKOHOLPOLITIK	9

MISTRIVSEL

MISBRUG	15
TYPISKE ADFÆRDSMØNSTRE	16
MOTIVATION TIL ÆNDRING	17
DEN MOTIVERENDE SAMTALE	19

RISIKOADFÆRD

RISIKOADFÆRD	23
ALKOHOLRUS MED KOKAIN	26

RÅDGIVNING

ADRESSER	27
----------	----

TRIVSEL

Model for en alkoholpolitik

ALKOHOL OG FESTER

Når unge starter på en ungdomsuddannelse, bliver de også en del af en festkultur. De fleste ungdomsuddannelser har derfor en nedskrevet alkoholpolitik, så alle kender de retningslinjer, der gælder for institutionen. På ungdomsuddannelserne er der ikke tradition for at inddrage forældre, men en alkoholpolitik kan synliggøres over for både forældre og elever på introduktionsaftener for skolen og i skriftligt materiale. Så ved både elever og forældre på forhånd hvilke rammer, der gælder. En god alkoholpolitik bør dog vurderes jævnlige, så elever og nyansatte lærere også får ejerskab til de gældende regler.

Institutionerne har et særligt ansvar, når der holdes fester på skolen. Det er op til uddannelsesinstitutionerne selv at fastsætte interne aldersgrænser for, hvornår der må serveres alkohol, idet dette ikke reguleres af loven. Hvis uddannelsesinstitutionen har alkoholbevilling, er stedet omfattet af restaurationsloven, og så skal aldersgrænsen på 18 år overholdes. Men hvis der ikke stilles krav om alkoholbevilling, bestemmer uddannelsesinstitutionen selv, hvem de ønsker at servere alkohol for, og hvor gamle de skal være.

DEL AF TRIVSELSPOLITIK

En trivselspolitik, hvor brug af alkohol er en del af politikken, vil beskytte både de ressourcerstærke og de mindre ressourcerstærke. En undersøgelse (Festkultur og rusmidler i gymnasieskolen, 2004) viste, at en del elever synes, at drukulturen havde taget overhånd, så også mange i den store gruppe af mainstream-unge ønsker mindre fokus på alkohol.

I Danmark kan det være meget vanskeligt at blive lukket ind i fællesskabet, hvis man ikke drikker alkohol, hvilket især gælder unge med anden etnisk baggrund. Også af denne grund er det vigtigt at holde sociale arrangementer uden alkohol.

Især ved starten af en ungdomsuddannelse er det vigtigt at have øje for, om de nye elever trives og ikke holdes udenfor, men indgår i skolens sociale liv.

En trivselspolitik kan f.eks. indeholde følgende elementer:

- Værdier for skolen
- Rammer for værdierne
 - sociale arrangementer som introture, studieture etc.
 - evt. tilknyttet skolepsykolog eller anden "frirumsperson"
 - evt. mentorordning
- Kriseberedskab
- Politik for brug af alkohol
- Politik for håndtering af stoffer

RUSMIDDELPOLITIK

Blandt unge med et stort forbrug af alkohol (binge drinking) er der også en større andel, der ryger hash og har prøvet andre stoffer. Som en del af en trivselspolitik bør håndtering af illegale rusmidler derfor indgå. Hash blev af 92 % af de adspurgte unge vurderet som "in" i en nylig undersøgelse (Stoffer og natteliv, 2010) efterfulgt af Ecstasy (76 % fandt stoffet "in"), Kokain (73 %) og Amfetamin (72 %). Derfor kan det overvejes, om alkoholpolitikken skal erstattes med en rusmiddelpolitik. Institutionen må forholde sig til, hvad man skal gøre, hvis en elev i skoleregi opdages med stoffer på sig.

UDDANNELSE AF NØGLEPERSONER

For de unge, hvor der er tegn på mistrivsel og/eller misbrug bør beredskabet være en del af et samlet hjælpeberedskab for alle former for mistrivsel, hvor hjælp og ikke sanktioner er i fokus. Man kan med fordel udpege en "Nøgleperson", der er særligt inde i problematikken. Det kan evt. være en studievejleder, men det væsentligste er, at det er en person, som eleverne har tillid til.

Mange kommuner tilbyder særlige kurser til uddannelse af Nøglepersoner. Nøglepersonerne får derved en kompetence omkring alkohol og en uddannelse i at tale med kollegaer og i dette tilfælde elever om alkoholproblemer. I kommunen vil det være forebyggelsesafdelingen eller et evt. misbrugscenter, der varetager uddannelse af nøglepersoner og vejledning omkring alkoholpolitikker.

En god alkoholpolitik bør dog vurderes jævnlige, så elever og nyansatte lærere også får ejerskab til de gældende regler.

En **trivselspolitik**, hvor brug af alkohol er en del af politikken, vil beskytte både de ressourcestærke og de mindre ressourcestærke.

FORÆLDRE

Der er en markant stigning i unges forbrug af alkohol, når de forlader grundskolen, og det er i 17-18-års alderen, at nogle unge begynder at eksperimentere med hash og hårde stoffer. I grundskolen er skole/hjem-samarbejdet formaliseret, men på ungdomsuddannelserne inddrages forældrene ikke i samme grad. Der er dog stadig behov for, at de voksne markerer fælles holdninger til alkoholforbruget og også til brug af hash og øvrige stoffer, så uddannelsesinstitutionen kan med fordel inddrage forældrene. Til introduktionsmøder er det oplagt at orientere om, hvilken holdning til rusmidler, som skolen repræsenterer.

FESTER OG ALKOHOL

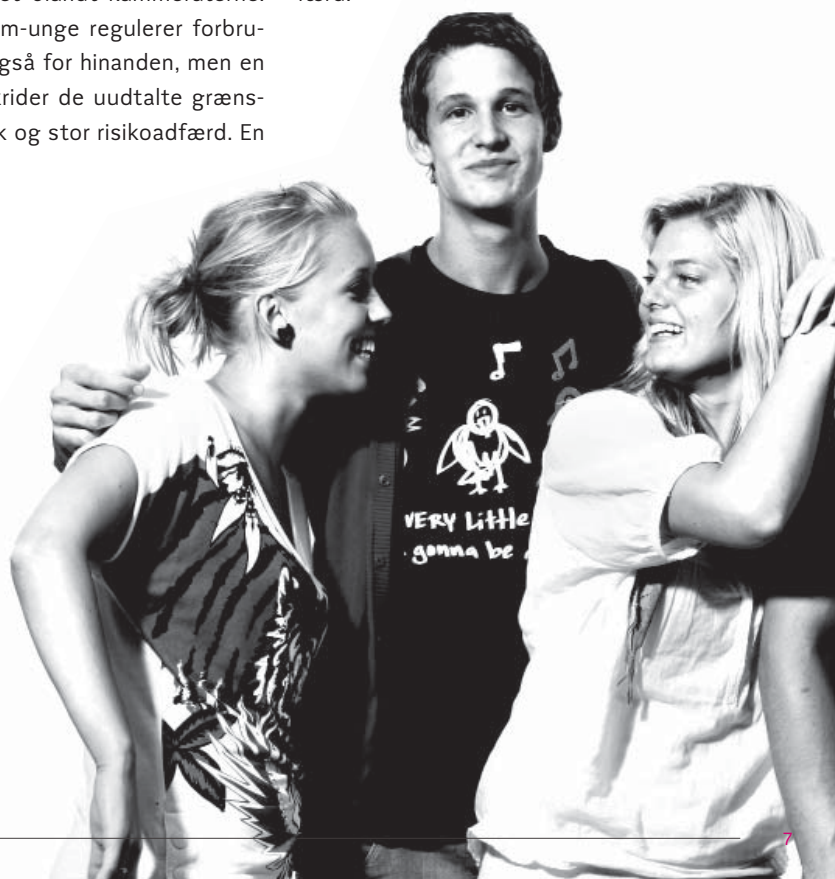
I ungdomsårene får alkohol en identitetskabende betydning, da alkoholen symboliserer en modenhed, som betyder, at langt de fleste, også de ikke drikke, har en forestilling om, at det er ved at drikke og gå til fester, at man opnår en identitet som rigtig ung og ikke længere barn. De unge, der drikker mest, nyder ofte også stor prestige og popularitet blandt kammeraterne. Gruppen af mainstream-unge regulerer forbruget og tager ansvar også for hinanden, men en mindre gruppe overskrider de udtalte grænser med uhæmmet druk og stor risikoadfærd. En

adfærd, som den kontrollerede del af de unge tager afstand fra.

Gruppen af unge, der drikker meget, kan groft sagt deles i to:

Den ene gruppe af unge er karakteriseret ved at have mange kammerater, som de ofte er sammen med. De drikker alkohol sammen med vennerne. De trives generelt godt og har gode relationer til deres forældre. Når de drikker, er det blandt andet for at markere en identitet som voksen og for at opnå prestige. De fleste i denne gruppe skærer ned på alkoholforbruget, når de begynder på en uddannelse eller et arbejde. Det betyder dog ikke, at deres alkoholforbrug i de unge år er ufarligt.

Den anden gruppe af unge, der drikker meget, har generelt et lavt selvværd. De mistrives og har en dårlig kontakt til voksne - herunder også forældre og lærere. Deres skolegang er ofte problematisk. De er sårbare og har en større risiko for at blive misbrugere som voksne. Denne gruppe har ofte også andre former for risikoadfærd.

ALKOHOLPOLITIK

En alkoholpolitik kan indeholde mange forskellige elementer. Oplagte elementer er:

- Retningslinjer for brug af alkohol på skolen
- Støttemuligheder i forbindelse med alkoholproblemer
- Samarbejde med lokalsamfundet
- Samarbejde med forældre

En studievejleder eller anden nøgleperson kan udpeges som ansvarlig for udarbejdelsen af skolens alkoholpolitik. Også elever med misbrugsproblemer bør høre under vedkommendes ansvarsområde. I en alkoholpolitik skal det være klarlagt i hvilket omfang, der må drikkes alkohol i forbindelse med arrangementer i skolens regi. Desuden skal der være bestemmelser om, hvad skolen vil gøre, hvis reglerne ikke overholdes.

En uddannelsesinstitution skal selvfølgelig som arbejdsplads også have regler for det ansatte personale og retningslinjer for hjælp i tilfælde af, at en kollega har et misbrugsproblem, men i dette tilfælde er ansvaret hos den personalemæssige ledelse.

KONSEKVENSER

Det skal besluttes, hvilke konsekvenser, det skal have, hvis retningslinjerne overtrædes. Hvil-

ke advarsler skal der gives og af hvem? For unge under 18 skal forældrene selvfølgelig orienteres. Nedfældt i alkoholpolitikken hvilke retningslinjer, der gælder for institutionen, så elever og forældre på forhånd er orienteret inden skolevalg.

ALKOHOLFRIE ARRANGEMENTER

En gruppe unge, der ikke drikker eller kun drikker lidt alkohol, kan opleve et ubehageligt drikkepres ved nogle sociale arrangementer. En høj trivsel og integration af alle elever kan sikres ved at afholde sociale arrangementer uden alkohol.

MODELLER FOR EN ALKOHOLPOLITIK

De fleste ungdomsinstitutioner har den holdning, at de unge gerne må drikke alkohol ved fest-arrangementer. Men når festen ligger om torsdagen med skolegang om fredagen, er det så i orden? Og må fødselsdagen fejres med alkohol inden skolegang? Hvornår går drikkeriet ud over den unges læringsparathed?

Den følgende model er udarbejdet af GODA. Syddansk Universitet har ligeledes udarbejdet en model til brug for udarbejdelse af en alkoholpolitik i gymnasiet, der kan ses i bogen "Festkulturer og rusmidler i gymnasieskolen", Sundhedsstyrelsen (2004).

Må fødselsdagen fejres med alkohol inden skolegang? Hvornår går drikkeriet ud over den unges læringsparathed?

MODEL TIL EN ALKOHOLPOLITIK

1. STYREGRUPPE

Nedsæt en styregruppe bestående af elever, lærere og ledelse, der kan varetage processen. Det er vigtigt, at alle tre grupper føler ejerskab for den endelige alkoholpolitik. Det kan drøftes hvordan forældrene kan inddrages. Som minimum kan skolen ved introduktionsaftener redegøre for skolens rusmiddelpolitik.

2. KORTLÆGNING AF DRIKKESSITUATIONER

Hold en fællestime eller en temadag om alkohol for at starte processen op. Inddel eleverne i grupper på tværs eller i de enkelte klasser og bed dem liste alle de begivenheder, hvor der drikkes alkohol. Hvis det er for uoverskueligt at inddrage samtlige elever, kan det i stedet drøftes i elevrådet eller i mindre elevgrupper. Gruppen eller grupperne kortlægger derefter relevante drikkesituationer. Det drejer sig naturligvis om arrangementer i skolereg, men evt. også om sociale sammenhænge uden for skolen.

3. VURDERING AF DRIKKESSITUATION

Det næste skridt er en vurdering af den enkelte drikkesituation. Lad elever i arbejdsgruppen eller -grupperne kategorisere de enkelte drikkesituationer som henholdsvis acceptable, uacceptable eller til nærmere overvejelse. Modellen er et redskab til at kortlægge den enkelte drikkesituation ud fra en række kriterier. Kriterierne kan variere fra sted til sted. Når de forskellige kriterier i den enkelte drikkesituation er kortlagt, afgøres det, om drikkesituationen som sådan er acceptabel (grøn), uacceptabel (rød) eller et grænsetilfælde (gul).

4. UDFORMNING AF ALKOHOLPOLITIK

En gruppe bestående af elever, lærere og ledelse drøfter derefter den endelige alkoholpolitik. Det er en fordel, hvis lærergruppen tidligt har været involveret i processen gennem drøftelser i pædagogisk råd eller andre lærerfora.

Nogle af de gule drikkesituationer skal placeres i det røde felt, mens andre måske i en modificeret form (med restriktioner f.eks. i form af begrænsninger af antal genstande eller den tid, den må forløbe) kan placeres i det grønne felt. Der kan naturligvis forekomme drikkesituationer, som er placeret i det grønne felt efter elevdrøftelser, men som skolens ledelse placerer i det forbudte felt. I så fald er divergensen kortlagt, og konflikterne kan forsøges imødegået.

5. KONSEKVENSER

Beslut, hvilke konsekvenser det skal have, hvis reglerne overtrædes. Hvilke advarsler skal der gives og af hvem? Hvornår er situationen for den unge således, at der kræves en hjælpeforanstaltning og henvisning til evt. kommunal ungerådgivning? Når det drejer sig om unge under 18 år, skal forældrene selvfølgelig orienteres. Nedfældt i alkoholpolitikken, hvilke regler der gælder for institutionen, så er elever og forældre på forhånd orienteret inden valg af skole.

EKSEMPEL

VURDERING / KRITERIER						
	Fremmøde	Koncentration i timerne	Signal til andre elever	Adfærd på skolen	Sammenhold	Ulykkesrisiko
PÅ SKOLEN						
Første skoledag						
Sidste skoledag						
Skolefester						
Fredagscafé						
Hverdagscafé						
SÆRLIGE BEGIVENHEDER						
Ekskursion						
Introture						
Studieture						
Idrætsevents						
UDENFOR SKOLEN						
Morgenfødselsdage						
I byen en hverdag						
I byen torsdag						
I byen søndag						
“Hyggestedet”						

KOPIERES

VURDERING / KRITERIER						
PÅ SKOLEN						
SÆRLIGE BEGIVENHEDER						
UDENFOR SKOLEN						

KOPIERES

VURDERING			
	OK	Grænsetilfælde	Ikke OK
PÅ SKOLEN			
SÆRLIGE BEGIVENHEDER			
UDENFOR SKOLEN			

MISTRIVSEL

**“VI BRUGER OG MISBRUGER
RUSMIDLER, LEGALE SÅVEL SOM
ILLEGALE, AF TO, OG KUN TO,
GRUNDE: FOR AT FÅ DET GODT
ELLER FOR AT FÅ DET BEDRE”**

**PETER EGE, SOCIALOVERLÆGE I
KØBENHAVN**

MISBRUG

“Jeg har **ventet** på at blive opdaget”

Undersøgelser viser, at et stort alkoholforbrug og evt. stofmisbrug kan hænge sammen med mistrivsel generelt, så det er hele den unges situation, der skal spørges ind til. Det kan være unge, der mistrives i skolen og i familien og som har svag voksenkontakt, dvs. unge, der ikke har en tæt tilknytning til hverken forældre, lærere eller andre voksne.

Rusmidler er fristende for de udsatte unge, da tomrummet udfyldes, og de kan flygte væk fra virkeligheden en stund. De udsatte unge har oftest svag opbakning i hjemmet, så hjælpen til at bryde en ond cirkel skal iværksættes af alternative voksne. Et af symptomerne på mistrivsel kan være, at den unge trækker sig fra de forskellige sammenhænge og holder sig for sig selv. Hver 10'ende ung har ikke et så fortroligt forhold til deres forældre eller kammerater, at de taler med dem om de problemer, de har i deres dagligdag, og de går derfor alene også selv med større problemer. Når nogle af disse unge efter års mistrivsel henvender sig til ungdomsrådgivninger, fortæller de ofte, at de føler sig svigtet over, at ingen voksne bemærkede noget og greb ind.

Så vigtigst af alt: Reager! Det handler om at gøre noget for at få be- eller afkræftet sin mistanke, hvis man tror, at der er noget galt. Mange er blufærdige og bryder sig ikke om at spørge den unge, men faktisk kan man tillade sig at spørge om alt, blot det sker på en respektfuld måde. F.eks. kan man indlede med: “Du har en adfærd, der bekymrer mig. Er du? Svarer den unge benægtende på ens mistanke, kan man svare “Jeg er glad for at høre, at du ikke Skulle det

ske, at du får noget, du vil tale med mig om, kan du altid komme”. Det er vigtigt, at der skabes et tillidsfuldt forhold, i et frirum, hvor den unge tør henvende sig til den voksne.

Selvfølger er ungdomsuddannelsens vigtigste funktion at uddanne de unge og ikke at være behandlere, men for at komme i et behandlingsforløb er der nogen, der skal opdage symptomerne på, at noget er galt. Og symptomer som f.eks. øget fravær, en trækken sig fra klassens sociale liv og ukoncentrerethed er det skolen, der først opdager.

I nogle tilfælde skal der henvises til et egentligt behandlingsforløb, men i andre tilfælde kan medmenneskelig interesse være tilstrækkeligt. Drejer det sig om et stort alkoholforbrug kan et kort interventionsforløb i nogle tilfælde få den unge til at reducere forbruget. Undersøgelser har vist, at bare det, at man fortæller den unge, at man har bemærket, at han/hun drikker meget, kan få den unge til at drikke mindre.

“JEG HAR VENTET PÅ AT BLIVE OPDAGET”

Hvis du har mistanke om, at en elev har et misbrug, skal du ikke holde dig tilbage med at udspørge den unge. Som en ung misbruger udtalte til en behandler: “Jeg har ventet på at blive opdaget”. Faktisk bliver alt for få opdaget. Kun 5-10 % af de unge under 18 år, der har et misbrug af alkohol eller illegale stoffer, kommer i behandling i et af kommunens tilbud. En del unge modtager sandsynligvis behandling i andre tilbud, men der er ingen tvivl om, at en stor del unge med misbrugsproblemer ikke modtager nogen form for behandling.

TYPISKE ADFÆRDSMØNSTRE

Der er mange veje til at udvikle et misbrug, men der er tre typiske adfærdsmønstre, man kan være opmærksom på.

TIDLIGT UDVIKLEDE PROBLEMER

Unge, der allerede i grundskolen har haft problemer af forskellig art, evt. kliniske diagnoser som ADHD, har lidt af omsorgssvigt eller dårlige sociale forhold. Når disse unge kommer i puberteten forskydes den balance, der har været mellem dem og deres støttepersoner og deres problemer forstærkes. De unge kan blive trukket ind i miljøer, hvor der bruges alle former for rusmidler, og blive en del af dette rusmiddel-miljø. Eller de kan bruge rusmidler som en form for "selvmedicinering" for psykiske problemer.

PROBLEMER UDVIKLET I PUBERTETEN

Det kan dreje sig om grundlæggende problemer, der typisk viser sig i teenagealderen som skizofreni, depression eller problemer med at begå sig i ungdomslivet. En del i denne gruppe rammes af identitetskriser. Nogle rammes af psykiske problemer, der kan have ligget latent hos dem, eller løber ind i vanskeligheder fagligt. Den større faglige udfordring på en ungdomsuddannelse og øvrige ungdomslivstilfaktorer kan skabe ungdomsstress, der er forbundet med at klare sig dårligere i skolen og i at udvikle et misbrug af rusmidler.

RISIKOADFÆRD

Den sidste gruppe drejer sig om unge uden registrerbare personlige eller sociale problemer, der føler sig tiltrukket af alkohol og evt. illegale rusmidler. Unge i denne gruppe har ikke kendte faglige, kliniske eller sociale problemer, men begynder af forskellige grunde at bruge alkohol

og/eller illegale rusmidler. Der er altså tale om helt almindelige elever, hvis brug af rusmidler kan forklares ud fra individuelle faktorer som:

- nydelse af rusen
- lyst til at overskride grænser
- hang til risikoadfærd
- kedsomhed, rastløshed

De unge med henholdsvis tidligt udviklede symptomer, symptomer udviklet i puberteten eller unge tiltrukket af risikoadfærd behøver ikke at udvikle et egentligt misbrug. Der er imidlertid nogle signaler, der indikerer, at den unge er i færd med at bevæge sig fra et af de tre forstadier til udviklingen af et misbrug, de bevæger sig ud på "glidebanen". Dvs. de bevæger sig fra den eksperimenterende, nysgerrige del til en afhængighed og et kontroltab.

NOGLE SIGNALER ER:

- Den unge trækker sig eller skubbes ud i periferien af klassen og finder i stedet en ny omgangskreds.
- Den unge trækker sig samtidig fra undervisningen og pjækker fra timerne.
- Der udvikles tegn på f.eks. træthed, humørsvingninger og øget aggressivitet.

Opgaven ligger i at konfrontere den unge undervejs i "glidet", at gøre opmærksom på sin bekymring og give den unge et frirum til at drøfte den ændrede adfærd.

Kilde

Leif Vind & Mads Uffe Pedersen, Center for Rusmiddelforskning 2010

Opgaven ligger i at konfrontere den unge undervejs i "glidet", at gøre opmærksom på sin bekymring og give den unge et frirum til at drøfte den ændrede adfærd.

MOTIVATION TIL ÆNDRING

Af Morten Sophus Clausen, psykolog

Motivationens forudsætninger er nemlig **troværdighed og mening.**

I pædagogiske kredse er der enighed om, at motivation er en forudsætning for forandring. Der er ligeledes enighed om, at motivation kan skabes, hvis den ikke er til stede. At få mennesker til at ændre adfærd, få dem til at gøre noget andet, end det de har lyst til, er en helt central del af det mellemmenneskelige samvær. Overtalelse, smiger og trusler er oplagte måder. Men overtalelse og trusler er ikke længere metoder, vi benytter, når vi i professionelle sammenhænge ønsker at sætte en ung i bevægelse i retning af en mere sund udvikling. I takt med, at vi er blevet mere civiliserede og raffinerede, anerkender vi, at ønsket om forandring og udvikling skal komme indefra – fra den unge selv. Man kan ikke overtale eller true den unge til en god ligeværdig samtale om rusmidler.

Hvis der er tale om en professionel relation, f.eks. elev og lærer, fungerer faste rammer og trusler om sanktioner kun for den straffende part, og kun så længe sanktioner ikke ses som et nederlag for skolens pædagogiske linje. På mange efterskoler er rusmiddelpolitikken, at den unge smides ud, hvis der er brugt rusmidler på skolens område. På den måde kan skolen bevare sit image som en skole, hvor rusmidler ikke tolereres. Det kan være meget fornuftigt, hvis skolen ønsker tilgang af nye elever. For de elever, der smides ud, forholder det sig ganske anderledes. Ønsker man at skabe rammerne for, at den unge vil forholde sig konstruktivt og i dialog, er truslen om sanktioner ikke nogen god idé, og eksklusion fra fællesskabet bringer ikke en ung i positiv udvikling. Tværtimod.

DEN LÆRENDE RELATION

Det indledningsvise mål for enhver professionel er at være i stand til at skabe en relation til den unge, hvor den unge vil lytte, tænke efter og endeligt ændre sit forhold til sig selv og brugen af rusmidler. Den unge skal have en umiddelbar oplevelse af, at den professionelle part i samtalen er værd at lytte til. Helt på samme måde som den unge, der har bevaret respekten for sine forældre, vil synes, at de er værd at lytte til.

I den bestræbelse er der et begreb, der er helt centralt, nemlig "troværdighed." Hvis den voksne part i samtalen ikke fremstår troværdigt, er det helt sikkert, at den unge hverken vil lytte eller lade sig påvirke i en mere positiv retning.

Den professionelle skal skabe mening, og det kan den professionelle kun ved at fremstå som en troværdig samtalepartner. Først når den unge fornemmer at sidde over for en troværdig voksen, vil samtalen rumme det element som kan give mening til det sagte, og først her, på en tredjeplads kommer begrebet motivation ind.

Motivationens forudsætninger er nemlig troværdighed og mening.

RELATIONSDYDER

Hvad vil det sige at være troværdig? Og kan man arbejde med at blive troværdig i den professionelle dialog? Svaret er ja. Naturligvis kan man det. Troværdighed består af mange delelementer, som vi kunne kalde for relationsdyder. Relationsdyder er en række forhold, der aktivt skal være til stede i forholdet mellem den voksne og den unge, hvis relationen skal være omdrejningspunktet for læring og udvikling. Mange af os kender oplevelsen af ikke at ville skuffe en lærers eller en sportstræners forventninger, fordi vedkommende har udvist interesse, omsorg og tiltro til en som elev. Den lærer eller træner, der kan det, har skabt en lærende relation til sin elev. Præcis det samme projekt er på spil for de professionelle voksne, der ønsker en samtale med en ung om et tema, som kun den voksne opfatter som et problem – i dette tilfælde rusmidler.

SAMTALENS GRUNDKONTRAKT

Det er indlysende, at forholdet mellem samtaleparten er afgørende for grundkontrakten. Når der er tale om en forældre barn-relation, kan der naturligvis ikke stilles krav til samtalepartens grundkontrakt. Her er tale om et uformelt møde, hvor en far eller en mor vil tale med sit barn om alkohol. Som hovedregel kan man sige, at jo mere formel relationen er - for eksempel en

lærer/elev, jo mere vigtigt er det, at der skabes ydelige rammer.

Ligeså vigtigt er det naturligvis, at den unge accepterer og godkender rammen for samtalen, da det er grundkontrakten og enigheden om grundkontrakten, der definerer karakteren af det møde, der skal finde sted. Lidt firkantet kunne man formulere det sådan, at mødet ikke starter, før grundkontrakten er på plads. Både for den voksne og for den unge vil en tydelig grundkontrakt skabe en vis grad af forudsigelighed og dermed større tryghed.

- Hvad skal samtalen handle om?
- Hvorfor vil jeg gerne have denne samtale?
- Hvordan skal samtalen foregå?
- Hvor længe skal den vare?

- Hvad er samtalen historiske oplæg? Hvad er gået forud?
- Hvad er det præcise formål med samtalen?
- Hvad er målet for mig?
- Hvad er målet for dig?

Risikoen ved bare at gå i gang med samtalen uden at gøre dens indhold, måde og mål helt klart er, at den unge vil betragte samtalen som kun den voksnes projekt. Motivationen for at deltage udebliver. Den eneste måde, hvorpå den unge kan gøre sin indflydelse gældende, er ved at sabotere samtalen eller nægte at deltage, og det kan være ganske forståeligt. Alle vil gerne vide, hvad de går ind til.

Det gælder også unge, der (måske, måske ikke) har problemer med f.eks. alkohol eller illegale rusmidler.

Risikoen ved bare at gå i gang med samtalen uden at gøre dens **indhold, måde og mål** helt klart er, at den unge vil betragte samtalen som kun den voksnes projekt.

DEN MOTIVERENDE SAMTALE

Hvis man som sit arbejdsområde har at finde løsninger, vil man ofte begynde at udtænke løsninger, allerede inden en historie er fortalt færdig.

“Den motiverende samtale” blev oprindelig udviklet som en samtalemethode, der skulle motivere mennesker med alkoholproblemer til at forandre adfærd. Metoden bygger på, at man som rådgiver skal hjælpe samtalepartneren til at finde sine egne argumenter for forandring, at mobilisere sin egen indre motivation.

Den motiverende samtale kræver, at man lytter aktivt, stiller åbne spørgsmål, spejler (gen giver) den andens tanker og sammenfatter, hvad han eller hun har sagt. Det er vigtigt, at man kan identificere de argumenter for ændring, som den anden selv kommer med og føre argumenterne tilbage ved at spejle eller sammenfatte argumenterne.

Det er sjældent, at vi giver os tid til aktiv lytning i hverdagen. Hvis man som sit arbejdsområde har at finde løsninger, vil man ofte begynde at udtænke løsninger, allerede inden en historie er fortalt færdig. Aktiv lytning er imidlertid en nødvendighed, hvis man skal tale med en ung om et eventuelt misbrug af rusmidler. Det er nemlig samtalepartnerens egne tanker, erfaringer eller følelser, som skal udgøre materialet i samtaler eller møder. Og det er samtalepartnerens perspektiv på sig selv og på sit eventuelle problem, som udgør hovedfokus.

AMBIVALENS

Søren Kierkegaard introducerede det sammensatte menneske. I den motiverende samtale genfinder vi elementer af Kierkegaards tænkning i ambivalensfænomenet. Mennesker med misbrugsproblemer er ofte i en indre konflikt med sig selv. En konflikt mellem på den ene side at ville nyde et rusmiddel og på den anden side ikke at ville bruge det rusmiddel, som skaber problemer. Konflikten refereres til som ambivalens.

Også mennesker, som ikke har udviklet afhængighed, vil opleve ambivalens over for brug af de nydelsesmidler, som ud over de nydelsesfulde også har negative sider. Vi kan vel alle genkende os i dette; - vi ønsker at drikke lidt og nyde alkoholrusen samtidig med, at vi ikke ønsker tøm-

mermændene dagen derpå, - vi ønsker at nyde julekonfekten samtidig med, at vi ikke ønsker de ekstra kilo, som sætter sig på maven.

Den motiverende samtale tager udgangspunkt i ambivalensen. Som samtalepartner kan man afdække ambivalensen ved at spørge ind til, hvilke positive sider, der er af adfærden (f.eks. fuldskab, hashbrug etc.). Derefter kan der spørges til de negative sider. Ved at spørge åbent, lyttende og anerkendende vil samtalepartnerne måske åbne op for den negative side af adfærden.

Ambivalensen stiller os over for vigtige udfordringer, når vi ønsker at påvirke unges holdninger til alkohol og alkoholrus. Vi har let ved at vælge side i den ambivalentes konflikt. Og det er let at havne i en slags verbal tovtrækning, når vi tager stilling i konflikten. Når eleven snakker om, hvor sjovt det er at være fuld, vil de fleste af os umiddelbart føle trang til at minde ham om, hvor farligt, skadeligt eller forkastelig det er at være fuld. Denne argumentation skaber dog nye argumenter hos den unge om det fortræffelige ved at være fuld, og vi vil forstærke vores argumenter for ædruelighed.

Elev: Jeg drikker måske lidt for meget
Rådgiver: Det er skadeligt at drikke så meget
Elev: Ja, men det er også sjovt

Sådanne samtaler kendetegnes ved en slags “Ja, men.. samtale”. Samtalerne kan let virke frustrerende; vi oplever, at den anden ikke hører på os og vores sandheder, og den anden part oplever det samme. Ud over det ubehagelige i en polariseret argumentation kan samtalen også have en uønsket effekt.

Socialpsykologen Daryl Bem har beskrevet denne effekt under betegnelsen self-perception theory. Bem påstår, at vi i højere grad påvirkes af det, vi hører os selv sige eller argumentere for, end af det, vores lærere eller andre fortæller os. I en sådan “Ja, men.. samtale” påvirkes den unge, ifølge Bem, af det, han hører sig selv sige. I ovenstående tænkte tilfælde hører han sig selv

argumentere for, hvor sjovt det er at være fuld, og vi kan derfor antage, at dette påvirker hans holdning til det at drikke sig fuld, og at denne påvirkning går i uønsket retning.

I den motiverende samtale er det et centralt princip, at det først og fremmest er samtalepartneren selv, som skal argumentere for en forandring. Hjælperens rolle bliver at stille åbne og udforskende spørgsmål, at lytte respektfuldt samt at spejle og sammenfatte det, den anden siger, tilbage til samtalepartneren.

Motivation skabes ved, at man selv overtaler eller overbeviser sig selv om, at forandring er ønsket, nødvendig og mulig.

KOMMUNIKATIONSREDSKABER

En vigtig rolle vil således være at sammenfatte og referere de argumenter til samtalepartneren, som han eller hun selv har udtalt. Sådanne argumenter vil være fornuftige ideer til, hvordan man bør håndtere alkohol og alkoholrus, og hvad man bør passe på. Argumenterne er kommet fra den unge selv, og det vil derfor være problematisk for ham eller hende at tage afstand fra eller argumentere mod dem.

Kommunikationsredskaberne understreger dette perspektiv:

- Åbne spørgsmål inviterer den anden til at fortælle om sine tanker og ideer.
- Spejling (citering) tydeliggør den aktive, respektfulde lytning og stræben efter at forstå den anden.
- Sammenfatninger tydeliggør for samtalepartneren, hvad han/hun mener og føler i forhold til et givent tema.

MOTIVATION FOR FORANDRING

Når samtalepartneren har argumenteret for de gode grunde til at drikke sig fuld, ryge hash etc. kan der spørges til, om der er negative sider af adfærden. En ambivalent person er motiveret til to indbyrdes forskellige ting: At fortsætte adfærden (der giver nogle positive fordele, f.eks. "det er sjovt") og at ophøre med adfærden (på grund af de negative konsekvenser, f.eks. "svært at følge med i skolen"). Ved empatisk at gribe de af den unges udsagn, der viser ønske om forandring, og styrke dennes ønske om at ændre situationen, hjælper samtalepartneren den unge til selv at argumentere for at ændre adfærd.

Hvis den unge selv kommer med argumenter til at ændre adfærd, er det vigtigt at tro på, at denne forandring er mulig. Som rådgiver må man hjælpe samtalepartneren til at tro på sine egne ressourcer til at skabe en forandring. Det humanistiske perspektiv ligger nemlig også implicit i den motiverende samtale. Dette perspektiv forudsætter, at mennesket har potentialer i sig til at vokse, udvikle sig og tage ansvar for sig selv.

Kilder

Barth, T., Børtveit, T. og Prescott: Endringsfokusert Rådgivning. Oslo, Gyldendal Akademisk, 2001.

Miller, W. R. og Rollnick, S: Motivational Interviewing: Preparing people for change. New York, Guilford Press, 2002.

En ambivalent person er **motiveret til to indbyrdes forskellige ting**: At fortsætte adfærden (der giver nogle positive fordele) og at ophøre med adfærden (på grund af de negative konsekvenser).

RISIKOADFÆRD

DET MODERNE UNGDOMS-
LIV RUMMER MANGE MU-
LIGHEDER FOR DE UNGE,
DER I VID UDSTRÆKNING
OPLEVER, AT **DE SELV HAR**
ANSVARET FOR AT INDFRI
DISSE MULIGHEDER.

RISIKOADFÆRD

MULIGHEDER OG RISICI I UNGDOMSLIVET MED ALKOHOL SOM EKSEMPEL

Af Jens Christian Nielsen og Niels Ulrik Sørensen,
Center for Ungdomsforskning

dividualiseringen af muligheden for fiasko alle unge¹.

Nyhederne i avisen, fjernsynet eller på nettet er fyldt med historier, der fortæller os, at danske unge lever et risikofyldt liv: De har verdensrekord i druk, de trainsurfer og de sniffer lighter-gas. Historier som disse er med til at få voksenverdenen til at se på de unge med forundring og bekymring. For hvad er det dog for farer og misbrug, de er ved at rode sig ud i? Og hvorfor optræder de dog så uansvarligt, grænsesøgende og risikobetonet?

Risikoproblematikker blandt unge er ikke mindst knyttet til ungdomslivets transitionsfaser, hvor individualiseringen af ungdomslivet for alvor presser sig på. F.eks. kan skiftet fra en grundskole til en ungdomsuddannelse være et skift fra et stabilt børneliv i forholdsvis faste rammer til et ungdomsliv med lang højere grad af fleksibilitet og selvorganisering – ikke bare i selve uddannelsen, men også i de fællesskaber, som dannes i forbindelse med uddannelsen, hvilket kan kræve et stort socialt relationsarbejde af den enkelte unge². For mange unge er de valgmuligheder, den selvstændighed og det eget ansvar, der følger med i noget, de sætter stor pris på. Men det skaber også øget usikkerhed og sårbarhed. Hvad nu, hvis jeg ikke klarer uddannelsen? Hvad nu, hvis jeg ikke får nogen venner? Transitionsfaser kan være stærkt medvirkende til, at unge søger adgang til nye fællesskaber, hvor risikoadfærd kan være et væsentligt integreret og integrerende element.

Det er dit liv, **dit ansvar**, din succes og – som en konsekvens af denne orientering – også din fiasko.

ANSVAR FOR EGET LIV PÅ GODT OG ONDT

Det moderne ungdomsliv rummer mange muligheder for de unge, der i vid udstrækning oplever, at de selv har ansvaret for at indfri disse muligheder. Hvad enten det drejer sig om at få gode karakterer og en brugbar uddannelse, et stort netværk og nære venner eller en sund krop og et attraktivt udseende. Men hvad betyder det, at de unge på den måde oplever, at de selv står med ansvaret for at skabe deres eget liv? Hvad betyder det, at de selv skal kunne svare på spørgsmålene: Hvem vil jeg gerne være? Hvilket liv vil jeg gerne have?

SAMMEN OM ALKOHOL

Mange unge har prøvet at drikke alkohol i grundskolens sidste år. Men det er under transitionen til ungdomsuddannelserne – og de friheder og udfordringer den byder på – at alkoholen for alvor kommer til at spille en rolle.

På den ene side kan vi konstatere, at de fleste unge sætter pris på selv at skulle vælge. De vil gerne selv have ansvaret for at udforme deres eget liv. På den anden side er det svært for dem at vælge. Svært for dem at forvalte ansvaret. Der er altid en risiko for at træffe de forkerte valg, om end denne risiko ikke er lige stor for alle unge: Ikke alle har lige muligheder eller lige adgang til de gode valg. Der er stadig forhold i samfundet, der gør det mere sandsynligt for nogen end for andre at få de gode karakterer og den brugbare uddannelse. Men uanset deres forskellige socialt betingede udgangspunkt synes deres subjektive orientering at være den samme: Det er dit liv, dit ansvar, din succes og – som en konsekvens af denne orientering – også din fiasko. Og selvom ikke alle unge har lige stor sandsynlighed for en sådan fiasko, rammer in-

De fleste unge betragter alkohol som en naturlig bestanddel af ungdomslivet. Det gælder endog blandt de forholdsvis få unge, der ikke drikker. Denne holdning til alkohol spejler i vid udstrækning de voksnes holdning. Nok er der bekymring for de unges alkoholvaner, men alkohol er jo også et vidt accepteret og udbredt rus- og nydelsesmiddel blandt voksne. Så accepteret og udbredt, at mange unge ser brugen af alkohol som en integreret del af deres voksentilblivelse og tilegnelsen af voksenalvaner.

¹ Illeris m.fl., 2009

² Nielsen m.fl., 2010

De fleste unge mellem 15 og 24 år drikker da også alkohol³. De unge drikker som regel alkohol under socialt samvær, det opfattes ligefrem som en måde at vise vilje til fællesskab. Det er derfor sværere for det mindretal af unge, der ikke drikker, at blive integreret i ungdomslivets fællesskaber og især festkultur⁴. Unge mænd, der ikke drikker alkohol, oplever oftere end andre unge at være upopulære på deres uddannelse, de har færre venner og sjældnere intim fortrolighed med andre. Unge, der drikker, karakteriseres også som de mest populære i deres skoleklasser⁵. Ligesom unge der drikker sig fulde ofte vurderer, at de er mere populære end andre unge på deres egen alder⁶.

Alkohol har et også tydeligt performativt præg, der giver de unge mulighed for at signalere, hvem de er eller gerne vil være – eller omvendt hvem de ikke er eller ikke vil være: Ikke barn – men på vej til at blive voksen. Ikke kedelig – men festlig. Ikke tilbageholdende – men med på den værste. Og udover signalværdien er der jo også det ved alkohol, at den hjælper de unge til at være noget af det, de måske ellers ikke ville være. F.eks. parate til alt det med krop, køn og seksualitet, der også hører med til ungdomslivet. En parathed, der ikke altid er lige let. Eller som endog kan virke skræmmende – i hvert fald uden alkohol.

Men det er dog afgørende at kunne styre brugen af alkohol. Det er ikke sjovt at være den unge, der ikke kan styre det, og som igen og igen bliver så fuld, at det bliver pinligt for andre og en selv. Alkoholbrugen integrerer ikke bare en i fællesskaber og giver en mod til at prøve alt det nye. Det kan også skabe afhængighed og social isolation⁷. Man skal altså helst drikke – men ikke for meget. Og ikke som følge af afhængighed – man skal selv vælge det. Spørgsmålet er selvfølgelig, hvornår man bevæger sig fra det ene til det andet. Men selv om de fleste unge ikke foretager denne bevægelse, så er der også risici forbun-

3 Nielsen og Sørensen, 2010

4 Skrownny, 2005

5 Balvig m.fl., 2005

6 Nielsen og Sørensen, 2010

7 Balvig m.fl., 2005 og Pedersen, 2006

det med et stort alkoholforbrug nu og her. Det skaber øget risiko for oplevelser med farlige eller strafbare forhold⁸. Ligesom det kan skabe fravær og koncentrationsproblemer i skolen⁹.

MERE AT VINDE END AT TABE

Ofte er der ikke bare en, men flere grunde til de unges risikoadfærd. Generelt kan man dog sige, at risikoadfærd er et resultat af, at de unge oplever, der er mere at vinde end at tabe ved en sådan adfærd. Ikke mindst, at de oplever, at gevinsten ved risikoadfærden kommer her og nu. Mens det at lade være snarere er en investering i fremtiden. Det kan således godt være, at rygning er forbundet med en betydelig sundhedsrisiko. Men hvis den giver pote her og nu i form af en integration i et ellers utilgængeligt fællesskab, er det måske ikke så underligt, at det kommer i første række.

Risikoadfærden rummer en interessant dobbelthed i forhold til voksenverdenen. På den ene side bruger de unge risikoadfærden til at iscenesætte sig selv som seje, ældre og netop: voksne. For mange unge er det "at tage en øl og spille på spilleautomat" således et billede på det at være voksen¹⁰. Risikoadfærd kan altså ses som en del af unges identitetsarbejde og voksentilblivelse. På den anden side rummer risikoadfærden også en afstandstagen fra det krav om ansvarlighed, som ligeledes er en del af identitetsarbejdet og voksentilblivelsen. Ligesom den rummer et forsøg på at gribe det nu, det øjeblik, som kan være så svært at gribe, når man skal være ansvarlig og opbyggelig.

Disse dobbeltheder kan være værd at have i baghovedet, når vi forsøger at etablere en dialog omkring risikoadfærd. Ikke bare fordi de minder os om den ambivalens overfor voksensamfundet, som er en del af risikoadfærden. Også fordi de peger på den ambivalens, som de unge måtte møde os med, når vi forsøger at etablere en dialog om denne adfærd. I hvert fald de unge, som vi særligt gerne vil i dialog med.

8 Balvig m.fl., 2005 og Pedersen, 2006

9 Sørensen m.fl., 2006

10 Svensson, 2005

Risikoadfærd kan altså ses som en del af unges identitetsarbejde og voksentilblivelse.

HÅNDTERING AF RISIKOADFÆRD?

I den institutionelle kontakt med de unge ser vi desværre en tendens til en marginalisering af de unge, der har problem- og risikoadfærd. Har unge stort fravær, drikker de for meget, eller ryger de for meget hash, tvinges de ofte til at forlade de institutionaliserede fritids- og uddannelsessammenhænge. Men hvis der ikke er plads til de unge dér, hvor udlever de unge så deres risikoadfærd – og med hvem? I forvejen foregår megen risikoadfærd i selvorganiserede sammenhænge. En konsekvens er, at de unge med risikoadfærd ender med at danne fællesskaber med andre unge om deres problem- og risikoadfærd, hvilket kan forstærke denne adfærd. Det er altså noget af en udfordring at inkludere dem i andre slags fællesskaber, der ikke bidrager til en øgning en mindsning af risikoadfærd?

Det er først og fremmest værd at bemærke, at "løsninger" på unges risikoadfærd ikke nødvendigvis skal fokusere på risikoadfærd – men snarere skal tage udgangspunkt i, hvordan de unge generelt trives og er integreret i sociale fællesskaber. Det kan som uddannelses- og eller fritidsinstitution således være vigtigt at fokusere på den sociale integration ved sociale overgange. At de unge trives og føler sig godt tilpas ved start på f.eks. en ungdomsuddannelse. At de ikke bliver mobbet. Det kan være vigtigt for lærere og elever, voksne og unge at udvikle kompetencer til at tage hånd om den sociale trivsel og fokusere på den betydning, risikoadfærd har i ungdomslivet.

Det er vigtigt at forebygge risikoadfærd, inden den får alvorlige konsekvenser. Der er stor forskel på, hvor meget man skal oplyse om forskellige typer af risikoadfærd, og hvornår det er formålstjenligt, så man ikke skaber øget interesse blandt unge for at ville afprøve risici. Men det er af stor betydning, at institutioner har politikker og praksisser, der kan være med til at forebygge risikoadfærd. Ligesom det kan være af stor betydning, at forældrene taler sammen om og afstemmer holdningerne til de unges risikoadfærd – f.eks. om rygning og alkohol.

De kollektive sammenhænge, de unge indgår i giver gode muligheder for at sætte ind overfor unges risikoadfærd. Skræmmekampanjer virker dog sjældent. I værste fald kan de være med til at understøtte forestillinger om, at det ekstreme er normalt. Ringstedforsøget viste således (Balvig m.fl., 2005), at unge ofte er præget af overdrevne forestillinger om, hvad der er normaladfærd blandt andre unge, når det gælder risikoadfærd. De har ofte et billede af, at alle andre unge drikker, ryger hash og tager stoffer. De kan derfor opleve, at det er noget, de selv skal gøre for at blive accepteret og få status. Hvis man kollektivt formår at arbejde med disse såkaldte sociale overdrivelser blandt unge og skærpe bevidstheden om, hvad der er majoritetsadfærd, kan gøre de unge mere immune overfor gruppepres.

Men voksne har også et medansvar for unges trivsel. At turde dialogen med unge om risikoadfærd kan være svært, men er nødvendigt. For det har stor betydning for unge, hvis der er voksne, som tør spørge til, hvordan de har det, og på den måde viser de unge, at de kærer sig om deres trivsel. Det er også vigtigt at vide, hvordan man kan tage sig af de unge, og hvem de unge evt. skal henvises til, hvis de f.eks. går med selvmordstanker, har misbrugsproblemer eller andre trivselsproblemer.

Endelig er det naturligvis vigtigt, at der er gode muligheder for behandling, når unge har udviklet misbrug. Både det tværfaglige samarbejde og behandlingssystemerne bør reagere hurtigt, ellers er der fare for, at de unge ikke bliver integreret i eller falder fra deres uddannelser. Når vi har at gøre med unge, som er fyldt 18 år, har det ligeledes stor betydning, at behandlingssystemet har blik for, hvor de unge er i deres liv, og at behandlingen tager afsæt i, at de netop er unge. For udover et effektivt behandlingssystem, så er det vigtigt at hjælpe de unge med at blive (re-)integreret i velfungerende ungdomsfællesskaber. Og så er vi tilbage ved det at skabe inkluderende fællesskaber i de institutionelle sammenhænge, som unge indgår i.

Referencer

- Balvig, F., L. Holmberg & A. Sørensen (2005): **Ringstedforsøget**. Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.
- Bach Ludvigsen, N. og J.C. Nielsen (2008): **Unge tryghed og trivsel i Frederiksberg Kommune**. Center for Ungdomsforskning.
- Illeris, K. N. Katznelson, J.C.
- Nielsen, B. Simonsen og N.U. Sørensen (2009): **Ungdomsliv**. Samfundslitteratur.
- Kofod, A. & J.C. Nielsen (2005): **Det normale ungdomsliv - Hverdagsliv, fællesskab, trivsel og fremtid**. København: Center for Ungdomsforskning, Nielsen, J.C. og N.U. Sørensen (red.) (2010): **Når det er svært at være ung i DK. Unge trivsel og mistrivsel i tal**. København: Center for Ungdomsforskning, Nielsen, J.C., N.U. Sørensen, N. Katznelson og M.D. Lindstrøm (red.) (2010): **Den svære ungdom. 10 eksperter om unges trivsel og mistrivsel**. Hans Reitzels Forlag.
- Pedersen, W. (2006): **Bittersøtt. Ungdom, socialisering og rusmidler**. 2. udgave. Universitetsforlaget, Oslo.
- Svensson, O. (2005): **Ungdoms spel om pengar. Spelmarknaden, situationen och karriären**. Lunds Dissertations in Sociology 64. Lunds universitet.
- Sørensen, N.U., T. Filges, & D.S. Jeppesen (2006). **Ung og sund på ungdomsuddannelserne i Svendborg. Når et æble om dagen ikke er nok**. Center for Ungdomsforskning.

ALKOHOLRUS MED KOKAIN

Af Jakob Demant, adjunkt og Signe Ravn, ph.d.-stipendiat ved Center for Rusmiddelforskning. Bragt i Berlingske Tidende 26.11.2010

”Nu har selv forskerne opdaget, at man tager stoffer i byen”, var én af de kommentarer et stort forskningsprojekt ”Stoffer og natteliv” (red. Järvinen, Demant & Østergaard) affødte ved offentliggørelsen. Det kan der være noget om. Men forskningsprojektet belyser nogle sammenhænge, som er helt afgørende, hvis vi skal forstå, hvorfor denne ekstreme ruskultur trives i det danske samfund.

For det første den såkaldte normaliseringstese, der indebærer, at det at tage illegale stoffer ikke længere er stigmatiserende; Som forskningsprojektet viser, må man skelne mellem hash og hårde stoffer, når man taler om normalisering af stoffer i Danmark. Blandt danske unge kan hash således betragtes som ’normaliseret’, mens hårde stoffer ikke er.

Et stof, som imidlertid skiller sig ud fra de øvrige hårde stoffer, er kokain. Både blandt unge med og uden stofferfaring betragtes kokain generelt som relativt ufarligt. Kokain defineres i vores fokusgruppeinterviews som et ’naturligt’ stof og forbindes med få umiddelbare risici. På den måde befinder kokain sig i en position mellem ’normaliseret’ og ’ikke-normaliseret’.

Når vi ser på udbredelsen af kokain i nattelivet, viser det sig, at 32 pct. af natklubgæsterne (gns.alder 21 år) har prøvet kokain på et tidspunkt i deres liv imod 7 pct. af 17-19-årige unge generelt. Særligt unge voksne mænd i arbejde bruger stoffet. Meget tyder på, at kokainbrug ofte går hånd i hånd med intens druk. Brugere oplever kokain som et stof, der ikke ’blæser dem af’ i en for voldsom rus, men som derimod gør, at de bedre kan kontrollere en intens alkoholrus. Stoffet giver dem mulighed for at være helt ’på’ i den intense rus, samtidig med at de oplever, at de kan mestre nattelivets spil med flirt, dans og en udadvendt, delvis kontrolleret fremtoning.

Kokain bliver derfor heller ikke oplevet som et voldsomt stof.

Det er et stof, der gør dem mere friske og opstemte, og som de derfor kan bruge til at sætte sig op til fest og til at fastholde energien hele natten. Kokain giver med andre ord en oplevelse af et ’kontrolleret tab af kontrol’. De moderne, vestlige samfund er kendetegnet ved, at vi søger nydelsen i forskellige afgrænsede dele af vores liv samtidig med, at vi kontrollerer og afstemmer denne nydelse, så vi kan indgå i job-, arbejds- og familieinstitutioner. For de unge, vi møder på natklubberne, kan denne kultur beskrives som en intensivering af både det arbejdsomme og det nydelsesmæssige – ’work hard, play hard’. Kokain passer som stof særligt godt ind i denne søgen efter den kontrollerede nydelse. Kokain bliver på den ene side en måde, hvorpå man kan række ud efter den ultimative oplevelse; oplevelsen af at være frisk og opstemt og dermed lidt mere ovenpå til festen, end hvis man alene var fuld.

På den måde bliver stoffet også en social markør for, at man søger at nå dette utopiske stadie og den ultimative nydelse sammen med ens venner. På den anden side er stoffets varighed ikke for lang samtidig med, at stoffet kan håndteres sammen med alkohol. Det betyder, at de unge kan fastholde en forestilling om et kontrolleret brug, fordi stoffets virkning og eftervirkning ikke strækker sig ud over aftenens udskejelser. ’Work hard, play hard’-livsstilen er på mange måder essensen af det moderne arbejdsliv. På den måde adskiller de unge kokainbrugere sig ikke fra resten af befolkningen.

De unge, der hyppigt går i byen, er generelt mere risikovillige og nydelsesorienterede end unge, der sjældent går på diskotek. Det er ikke vores opgave at stille os til doms over for andres livsstil – men til gengæld at reflektere over, hvordan vi har skabt en så intensiv ruskultur som den danske, hvor der i nogle grupper er stor tilbøjelighed til at sætte sin krop på spil.

Stoffet giver dem mulighed for at være helt ’på’ i den intense rus, samtidig med at de oplever, at de kan mestre nattelivets spil med flirt og dans.

RÅDGIVNING

FOR UNGE

Børnetelefonen - for børn og unge: 35 55 55 55
www.boernenettet.dk

www.tabu.dk - for unge, der lider af angst, nedtrykthed, skærer i sig selv eller mistrives på anden måde.

Ventilen - for ensomme unge: 70 20 83 08
www.ventilen.dk

Ung på linje - unge rådgiver unge: 70 12 10 00

Sexlinien - om sex: 70 20 22 66
www.sexlinien.dk

Livslinien - for unge med selvmordstanker: 70 20 12 01
www.livslinien.dk

Landsforeningen mod spiseforstyrrelser: 70 10 18 18
www.spiseforstyrrelser.dk

www.girltalk.dk - rådgivning af unge piger

www.netstof.dk - om stoffer

I København:
Ungdomsklinikken: 33 21 55 11

FOR UNGE I MISBRUGSFAMILIER

www.hope.dk/ung - rådgivning for unge i misbrugsfamilier.
Hopelinjen: 80 33 06 10

www.tuba.dk - for unge, der er vokset op i en familie med alkoholproblemer.

FOR FAGPERSONER

www.servicestyrelsen.dk/unges-misbrug - et site udarbejdet af Servicestyrelsen til fagpersoner, der arbejder med unge med misbrugsproblemer.

ALKOHOLPOLITIK

Når unge starter på en ungdomsuddannelse, bliver de også en del af en festkultur. De fleste ungdomsuddannelser har derfor en nedskrevet alkoholpolitik, så alle kender de retningslinjer, der gælder for institutionen. En god alkoholpolitik bør dog vurderes jævnlige, så elever og nyansatte lærere også får ejerskab til de gældende regler.

Dette hæfte indeholder en model til at udarbejde en alkoholpolitik på en ungdomsuddannelse, hvor både elever, lærere og ledelse indvolveres i processen. Derudover sætter hæftet fokus på trivsel, mistrivsel og risikoadfærd.

Kanonbådsvej 8
1437 København K

Telefon 20 25 17 53
Info@GODA.dk